

Hozzászólás a hozzászólásokhoz

— a Vigadó-ügyben

A »laikus hozzászólásból«, amit a Vigadó-ügyben megkockáztattam, élénk, bár eléggé egyoldalú vita kerekedett. A hozzászólások többsége, mint ahogy előrelátható volt, a kérdést a műemlékvédelem oldaláról közelítette meg. Holott a Vigadó jelenlegi állapotát tekintve a kérdés nem feltétlenül s nem is elsősorban műemlékvédelem kérdése. Meglepő elfogultság, amelynek elemzését még az alábbiakban megkísérlem, hogy mindazok a szakértők, akik tollat ragadtak a Vigadó védelmében, megfellebbeznek arról, hogy *valójában nincs Vigadó épület, csupán egy iromba romhalmaz a Vigadó helyén.*

Úgy írnak, mintha még most is remek koncerteknek és pompás báloknak adna otthont a Vigadó s én csak azért javasolnám a lebontását, mert nekem nem tetszik Feszli Frigyes alkotása. Egyébként tényleg és változatlanul nem tetszik, s ebben nem vagyok egyedül.

Nem tetszik,

annak ellenére, hogy a hozzászóló szakértők minden oldalról igen szigorúan kioktattak. Még oly szigorú hangú kioktatás sem képes bennem tiszteletet kelteni egy művészeti kísérlet iránt, mely arab s nem tudom miféle formaelemekből igyekezett eredeti magyar összhangot szerkeszteni. S hozzá olyan időben, mikor már Petőfi az irodalomban utat tört az eleven népi forrásokhoz... Nem vonom kétségbe, hogy a Bach-korszak idején, mikor a Vigadó épült, a nemzeti ellenállás gondolata inspirálta alkotóját, ki valami »magyarosat« akart teremteni. Más kérdés, hogy ez mennyire sikerült. Ennek a megítélésére nem érzem hivatottnak magam, s eszembe sem jutott volna, hogy vitát indítsak a Vigadó művészi és történeti értékéről. A vitát — s nem első ízben — a *Vigadó mai állapota* vetette fel, s nézetem szerint ezen kell — így vagy amúgy —, de haladéktalanul változtatni.

A magam részéről csupán arra akartam rámutatni, hogy a Vigadó műemléki értéke nem lehet akadály a lebontásnak, ha más megoldás, belátható időn belül nem kínálkozik a fő *probléma* rendezésére: a Vigadó helyén éktelenkedő romhalmaz eltávolítására. Etelketben egyébként egy eléggé reálisnak tűnő

felmegoldással számolhatunk,

mely igyekszik eleget tenni a műemlékvédelem követelményeinek, s amelleti megszünteti legalább azt a riasztó látványt, amit a Vigadó-tömb romhalmazára kélt, s mint már rámutattam: anyagot nyújt az ellenséges propaganda számára is. Ez a megoldás a következő: *lebontják a Vigadó-tömb Vörösmarty tér felé eső s immár menthetetlen részét, az úgynevezett Haas-palotát.* Az eredeti Vigadó-épületet pedig befedik s megpróbálják későbbi felhasználás céljaira konzerválni. Hogy erre a későbbi felhasználásra mikor és milyen formában kerül sor, ezt nehéz lenne megmondani. De a Haas-palota romjainak lebontását — értesülésem szerint — még a nyár elején megkezdik.

Én ezt felmegoldásnak tartom, s továbbra sem hiszem, hogy a Vigadó eredeti épületének maradványai, beleértve a műemléki értékű homlokfalat, megérnének egy olyan bonyolult és költséges megoldást,

amit az ehelyüttl felépítendő közművelődési palota igényel. Városrendezési szempontból sem lenne szerencsés egy ilyen bármennyire is értékes gombhoz szabni egy szükségképp egészen más stílusú kabátot. Nem a Vörösmarty tér összhangja miatt, mert az ott álló épületek nem létező összhangját a legmodernebb új épület-tömb sem zavarja. Ellenben az egész Duna-parti rész zsúfoltsága — különösen majd ha felépül a szállodasor, s erre minden bizonnyal hamarosan sor kerül —, olyan problémákat fog felvetni, amelyeknek megoldása szinte elképzelhetetlen valamilyen nagyszabású térkiképzés nélkül. Mindenesetre az egész vitára majd a fejlődés fogja rátenni a pontot.

Ami általában

a műemlékvédelem kérdését

illeti, nekem is az a véleményem — amennyiben ez egyáltalán jelent valamit —, hogy óvjuk meg azt a valóban szerény műemlékállományt, amivel még rendelkezünk. De a műemléki értékű épületek fenntartása közben, ami dicséretes törekvés, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a *gyakorlati felhasználhatóság* szempontjait sem. A merőben öncélú műemlék-kultusznak a mi viszonyaink között aligha van helye. Szegények vagyunk műemlékekben — az egész országban nincs egészen kétezer —, de ez a szegénység sem indokolja, hogy olyan épületeket is műemléki rangra emeljünk, amelyek legfeljebb egy letűnt korszak fennhéjázó ízléstelenségének emléket őrzik. S még rengeteg pénzbe is kerülnek. (Ilyen például a *volt New York-palota*, amelyben a Magyar Nemzet szerkesztősége is helyet kapott.)

Mind e mellett meg kell mondani azt is, hogy a műemlékvédelem ügye az egészséges lokálpatriotizmus és a honszeretet érzésével mélyen összeforrott a magyar közvéleményben. Erről a hozzánk beérkezett rengeteg levél is tanúskodik. Sajnos, lehetetlen valamennyit közreadni. Hadd említsek meg itt annyit, hogy a *Vigadó-ügy felelevenítése számos más műemlék sorsára is ráirányította a figyelmet.* Major Máté hozzászólásának az a megjegyzése, hogy a *számbéki templom* bedőléssel fenyeget, rendkívül élénk visszhangot keltett s az ország minden részéből kaptunk sürgető felszólítást: segítsünk megmenteni ezt a valóban páratlan műemlékünket a pusztulástól. Tudomásom szerint erre *megfelelő lépések* történtek. Mindenesetre jóleső érzéssel állapíthatjuk meg a közvélemény érdeklődését történeti emlékeink sorsa iránt.

Van azonban

a kérdésnek egy másik oldala

is, amiről ugyancsak szólni kell. Úgy látszik, a magyar közgondolkodást még mindig erősebben befolyásolja az úgynevezett *történeti látásmód*, mint a szociológiai. Ebből a szempontból nem lehet örvendetes jelenségnek mondani, hogy egy közérdekű kérdésben, mely nem csupán egyetlen épület sorsát érinti, hanem szükségszerűen összefügg az egész másfélmillió város fejlődésével, úgyszólván kizárólag a történeti szemlélet alapján

foglaltak állást a hozzászólók. Csak elvétve akadt olyan levélíró, aki érintette a *városfejlesztés szociális problémáit*, ami persze, nem szíkiülhet le a rendelkezésre álló anyagi eszközök felhasználásának kérdésére. A városfejlesztés, s annak minden részlete — még a kevésbé jelentékeny részletek is, mint a Vigadó-ügy —, szociális kérdés is, sőt elsősorban az. Nem akartok túlságosan messzemenő következtetéseket levonni abból a néhány tucat levélből, mely a Vigadó-ügyben eljutott hozzánk, de azért van bizonyosfokú *tüneti jelentősége* annak, hogy a történeti szemlélet milyen bőséges adathalmazzal, s kész értékítéleti formulákkal jelentkezik, miközben a *szociológiai oldala* a felmerült kérdésnek majdnem teljesen homályban maradt. Hozzá tartozik a dologhoz, hogy az ilyen ügyben felszólalók főleg az intelligencia soraiból kerülnek ki, méghozzá a legelső sorokból: neves műkritikusok, építészek, mérnökök, tanárok, orvosok.

Egy ilyen vita, mely látszólag nem érinti jelen életünk nagy központi kérdéseit, talán élesebben mutatja meg, mennyire történeti jellegű még mindig a magyar értelmiség javarészenek műveltsége. Ez a történeti látásmód, mely nem véletlenül alakult ki, hanem az úri Magyarország közgondolkodásának volt politikai terméke, talán a *legterhebb örökség*, amivel az egész régi értelmiségünk küzd — már aki valóban küszködik vele. Ez a szemléleti attitűd a múltban is egyik fő oka volt annak, hogy a magyar intelligencia meglepően hiányos valóságérzéssel reagált a világban végbe menő nagy társadalmi változásokra. Nem kell mondani, hogy ma, amikor a nagy társadalmi változások elérték Magyarországot is — s ezzel nemzeti létünk szilárd és a kor követelményeinek megfelelő alapokat kapott — ez a merev és egyoldalú szemléleti mód csak hátrányosan befolyásolhatja értelmiségünk hozzáállását a haza és a nagyvilág problémáihoz — kicsinyekhez s nagyokhoz egyaránt.

Paál Ferenc